



Mesék a Rózsadombról

Kötter Tamás íróval Koncz Tamás beszélget

Pénzemberek, brókerek csillogó nyomorúságáról ír első novelláskötetében Kötter Tamás, és elsősorban ugyanez a társadalmi kör olvassa a Rablóhalakat, mert „mindenki szereti, ha a mese róla szól”. A szerzővel a pénz és státusz által kikényszeríthető boldogságról, nagyvállalati és kapcsolati szerepjátékokról beszélgettünk a könyv kapcsán.

Első novelláskötete a pesti üzleti és jogász elit fényűzésében is nyo-masztó, olykor kegyetlen világát mutatja be – ürességükben is olajozottan működő életeket. Ön korábban jogász-ként is dolgozott – tényleg ennyire sivárnak, lélekölőnek látja ezt az életformát?

A novellafüzérben néhány karakter tényleg jogászként dolgozik, de kizárólag csak azért, mert magam is az vagyok, így egyszerűbb és hitelesebb volt ehhez a szakmához kötődő élethelyzeteket megrajzolni. Nyilván, ha az Auchannál dolgoznék, akkor a szereplők más szituációk segítségével mutatnák be, a huszonegyedik század elejére jellemző globalista létformát, ami valójában gyorsan változó szerepjátékok sorozata. Erre is utal a Mágus című fejezet, ahol a főhős, a gyors siker érdekében pillanatok alatt képes alkalmazkodni a beszélgetés teremtette szituációhoz. De ugyanígy vannak ezzel A dubai herceg fia című részben feltűnő külföldi szélhámosok is.

Bár karakterei több perspektívából is megjelennek, a nevek, munkakörök és élethelyzetek pedig visszatérnek az egyes elbeszélésekben, minden szereplő felcserélhetőnek, maszk-szerűnek tűnik. Miért törekedett erre a fajta személytelenségre?

Ahogy az előbbiekben is utaltam rá, egy létformát akartam megragadni, ami a rendszerváltással jelent meg az országban, és az elmúlt néhány évtizedben szökkent szárba, hogy most teljes pompájában tündököljön. Ez a nagyvállalati struktúra úgynevezett technikai közege, ami saját értékválasztással, szokásokkal, kódokkal rendelkezik. Nyilván ezek a szokások, kódok, szerepjátékok valamilyen szinten uniformizálják is az egyént. Talán ezért is van ekkora sikere a könyvnek. Mindenki szereti, ha a mese róla szól, ha a létezése irodalmi szintre emelkedik. A visszajelzések alapján nyugodtan kijelenthetem, hogy az olvasóim jelentős része a jól szituált, nagyvállalati struktúrában dolgozó középosztálybeli technikusokból áll. Ez egyben jó hír is, hiszen minden ellenkező feltételezéssel szemben és agyimosás ellenére van önreflexiójuk, ami a jellemfejlődés alapfeltétele.

Az egyes alakokat mintha kizárólag csak az érvényesülés, a jólét, illetve vágyaik gyors kielégítése érdekelné. Sarkított jellemrajzok ezek, vagy valóság-hű – esetleg létező személyekről mintázott – karakterek?

Kassák Lajos azt mondta, hogy „Éljünk a mi időnkben!”. Ez a mi korunk és erre a korra a gyors és azonnali vágyak a jellemzőek, ráadásul a média, a reklámok a teljes társadalommal (!) képesek elhitetni, hogy amit a tévében látnak, az jár nekik. A nyugodt, kiegyensúlyozott élethez optimalizálni kellene a vágyainkat (lásd Give me summer fejezet), de erre a fogyasztó képtelen. Akkora a nyomás rajta, hogy ez nem megy neki, de mivel sokan a felfokozott vágyaikat sem tudják kielégíteni, ezért marad nekik a szerepjáték. Visszatérve a kérdésre, igen, minden történetnek van epikus alapja, a hősök köztünk élnek.

A yuppie-lét és a fogyasztói társadalom apokalipsziséét Bret Easton Ellis, Michel Houellebecq és Viktor Pelevin is feldolgozta, itthon Térey János foglalkozott a témával, az Asztalizenében. Lehet erről még újat mondani?

...és Fitzgerald és előtte Balzac is. Természetesen van miről írni, hiszen a kapitalizmus korszakát éljük, és a kapitalizmus, mindig más és más formát ölt, más és más konfliktusokat generál. Balzacnál még családi jellegű volt a tulajdonosi struktúra és ebből adódtak a konfliktusok. Fitzgerald idején már a nagyvállalati struktúra bontogatta a szárnyait, a pénz termelése (spekuláció) önálló iparággá vált. Ellis a reageni kapitalizmus krónikása, én pedig az egyre erősödő globalizmus alatt kifejlődő magyar kapitalizmus lét-

formáiról írok, kicsit másként, mint Térey. Míg az ő alakjai inkább Dosztojevszkij és Turgenev önmagukkal és a világgal is vitatkozó hőseihez hasonlítanak, az enyéme, mivel nincs meg a rendszerrel szembeni egzisztenciális függetlenségük („csak” szakértők) a már említett elvárt és bevált kódok szerint működnek. Ez viszont kizárja az önreflexiót. Elismerem, azzal, hogy a felsőközéposztály áll megfigyelésem középpontjában, szűk területen mozogok, de azt is el kell ismerni, hogy ennek a társadalmi csoportnak a leírása elengedhetetlen, hogy megértsük korunkat.

Másrészről nem értek egyet azzal, hogy a pénz nem boldogít, dehogynem nagyon is boldogít.

A Rablóhalak novellái nem bíznak sokat a véletlenre – mindig egyértelműnek tűnik, hogy a pénz nem boldogít, a luxussal együtt jár a magány, vagy a kapcsolatok kiüresedése. Nem tart attól, hogy a könyv igazságai túl direkttek?

Nem. Egyrésztől egyetlen történetben sem mondok morális ítéletet a hősookról. A tanító, moralizáló irodalomnak szerintem lejárt a kora. Másrészről nem értek egyet azzal, hogy a pénz nem boldogít, dehogynem nagyon is boldogít. Sőt mást is mondok, nem csak boldogít, de méri és egyben pótolja is a képességeket. Itt elsősorban a férfiakra gondolok, akik erős szociális háttér, és képességek nélkül, miután elveszítik a fiatalságukat, mint természetes vonzerejüket, olyan magányos, kitaszított figurákká válnak, mint Michel Houellebecq Brunója az Elemei részecskékből. Ugyan ki vágyik ilyen életre? Szerintem senki, ezért vívják a hőseim, sokszor talán reménytelen küzdelmeiket, a pénzért és a hatalomért és ezen keresztül a fiatal és szép lányokért.

Dolgozik újabb kötetten is? Ha igen, ez miről szól majd, mikorra várható megjelenése?

Tandori Dezső, a 45. éves Forrás ünnepi számában megtisztelte a Rablóhalakat egy írással, amit így fejezett be: „És hajrá Kötter! Eddig maximum!”, így magasra került a mérce, de megpróbálom átugrani a Dögkeselyűk című kötetemmel, ami reményeim szerint 2014 októberében kerül a boltokba.